

ΓΑΥΡΟΣ

Τρίτη, 8 Νοεμβρίου 2011

3:18 πμ

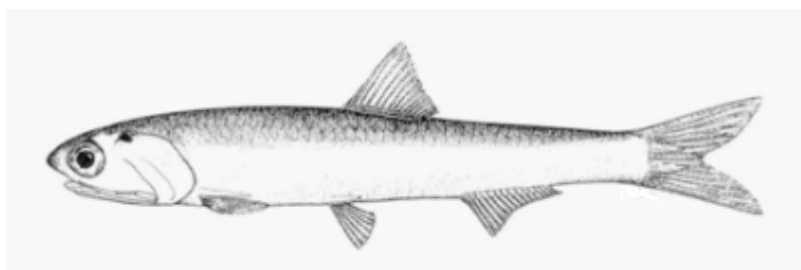
άφύη [υ^], ή (gen. pl. άφύων, not άφυών, Hdn.Gr.1.425.13),
A. small fry of various fishes (πρβλ. άφρός), Epich.60,89,124, Ar.Ach.640, Hices. ap. Ath.7.285b; =
μεμβράς, Hsch.; nickname of έταίρα, Ath. 13.586b: prov., άφύα πῦρ or εἶδε πῦρ ά. 'no sooner said than
done', Zen.2.32, Eust.1150.40.—Not used in sg. by Att., acc. to Hsch. s.v. άφύων τιμή.
Henry George Liddell. Robert Scott

Απο εδω συνάγεται οτι η αρχαια αφύη δεν ήταν ο γαυρος καθ'εαυτόν αλλά ενα φαγητο με γαύρο.
Ειναι τα χαμσία του Ποντου.

Παρόμοια

αφύης μοιαζει οπτικά με την γενική της αφύης σημαίνει τον ατάλαντο, ανόητο κατ' αντιθεσιν προς
ευφυης.

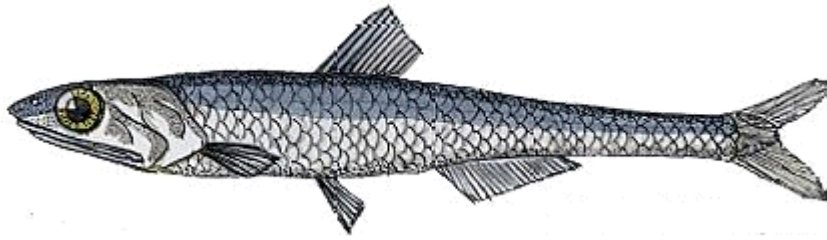
Εγκυκλοπαιδικά

ό γάβρος
έγγραυλις ή έγκρασίχολος engraulis encrasicholus οίκ. έγγραυλίδες f. Engraulidae,
Λέγεται και **αντζούγια**. Είναι γνωστό καί με την τουρκική του ονομασία **χαμψί** (hamsi)¹⁴⁵ , είναι ή
άφύη των αρχαίων, μήκος: το πολύ 20 έκ.
χρώμα: πρασινογάλαζο στή ράχη καί στα πλευρά, ή κοιλιά λευκή προς το ασημί, γυαλιστερή.
Το σώμα στενόμακρο, το ρύγχος μακρύ, το πάνω σαγόνη του πιο μακρύ, εξέχει, το στόμα σκισμένο
βαθειά ως πίσω άπ' τα μάτια και λοξεύει προς τα κάτω, δοντάκια μικρά και μυτερά, κανονικά. "Ενα
πτερύγιο στή ράχη, το θωρακικό χαμηλά, τό κοιλιακό αντικρυστο μέ τής ράχης έδρικό τριγωνικό καί
διχαλωτή ουρά.
Ζει στις ζεστές περιοχές, κοπαδιαστά στον αφρό, τήν άνοιξη καί τό καλοκαίρι. Τό χειμώνα μένει στο
βυθό σέ 100 και 200 μέτρα βάθος. Τρέφεται μέ μικροσκοπικά μαλακόστρακα και γόνο άλλων ψαριών.
Πλησιάζει τις ακτές σιγά-σιγά όταν ζεστάνουν οί καιροί, τ' αυγά του πλέουν στην επιφάνεια μέτό
πλαγκτόν.
Υπάρχουν άφθονοι στα νερά μας, τους ψαρεύουν από τέλη Αυγούστου και πέρα όταν δουλεύουν οί
τράτες, επίσης καί μέ γρι-γριά. Τό κρέας τους πολύ νόστιμο, τό κεφάλι θέλει πέταμα επειδή κάπως
πικρίζει.^{1124.15}

Ετυμολογία

Απο το αρχ εγγραυλις =σαρδέλλα. το εξέλαβαν οι γράυλοι > οι γαύροι > ο γαύρος.
έγγραυλις, ίδος, ή, a fish,
A. = έγκρασίχολος,

Αιλιανός De Natura Animalium 8.18,

18. Ἐγγραύλεις, οἱ δὲ ἐγκρασίχολους καλοῦσιν αὐτάς, προσακῆκόα γε μὴν καὶ τρίτον ὄνομα αὐτῶν, εἰσὶ γὰρ οἱ καὶ λυκοστόμους αὐτάς ὀνομάζουσιν. Ἔστι δὲ μικρὰ ἰχθύδια, καὶ πολύγονα φύσει, λευκότερα ἰδεῖν. Ἐσθίουσὶ γε μὴν μάλιστα οἱ ἀγελαῖοι τῶν ἰχθύων αὐτά. Δείσαντα οὖν συνθεῖ πρὸς ἀλλήλα, καὶ ἐχόμενον τοῦ πλησίον ἑκαστον τῆ σφίγγει το ραδίως ἐπιβουλεύεσθαι διαπεφευγε. τοσαύτη δὲ ἄρα αὐτῶν ἢ ἐνωσις γίνετα συνδραμόντων, ὡς καὶ πορθμίδας ἐπιθεοῦσας μὴ διασχίζειν αὐτά- καὶ μέντοι καὶ κώπην ἢ κοντον εἰ τις αὐτῶν διεῖναι θελήσειε, τὰ δὲ οὐ διαζαίνεται, ἀλλὰ ἐχεται ἀλλήλων ὡς συνυφασμένα, καθεὶς δὲ τὴν χεῖρα ὡς ἐκ σωροῦ πυρῶν ἢ κυάμων λάβοις ἀν βιαίως ἀποσπᾶσας, ὡς καὶ διασπᾶσθαι πολλάκις, καὶ τὰ μὲν ἡμίτομα τῶν ἰχθυῶν λαμβάνεσθαι, τὰ δὲ υπολείπεσθαι. καὶ γὰρ τὸ μὲν ουραῖον καθ' ἕξει, μένει δὲ σὺν τοῖς ἄλλοις ἢ κεφαλῇ· ἢ κεφαλὴν κομιεῖς οἴκαδε, μένει δὲ ἐν τῇ θαλάττῃ το λουπόν, καλεῖται δὲ αὐτῶν ἢ πυκνὴ τε καὶ συνεχὴς νῆξις βόλος, καὶ πεντήκοντα ἀλιάδας πολλάκις ἐπλήρωσεν εἰς βόλος, ὡς φασιν οἱ θαλαττουργοί.

18. Οἱ **εγγραυλίδες**, που μερικοὶ ἀποκαλοῦν καὶ **εγκρασίχολους**, μαθαίνω πως ἔχουν κι ἄλλο ὄνομα γιατί μερικοὶ τις ὀνομάζουν καὶ **λυκόστομες**. Πρόκειται για μικρὰ ψαράκια, ἐκ φύσεως γόνιμα, κατάλευκα στὴν ὄψη. Αποτελοῦν τροφὴ κυρίως τῶν ψαριῶν που ζοῦν σὲ κοπάδια. Ὄταν φοβηθοῦν, λοιπόν, τρέχουν νὰ πλησιάσουν μεταξύ τους, τὸ καθένα πιάνετα ἀπ' τὸ διπλανό του καὶ με τὴν πύκνωση ἀποφεύγουν νὰ πέσουν εὐκολὴ λεία στὶς ἐπιβουλές. Εἶναι τόση ἡ ἔνωση τους, ὅταν ἔχουν συμπυκνωθεῖ, ὥστε καὶ πλεούμενα που πέφτουν πάνω τους δὲν μποροῦν νὰ τα διασχίσουν. Ἀκόμα -καὶ με κουπί ἢ με κοντάρι ἀν θελήσει κάποιος νὰ τα ξε δέψει, ἐκεῖνα κρατιοῦνται σφιχτά τὸ ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλο νὰ εἶναι συνυφασμένα. Ἀν βάλεις τὸ χέρι σου, ὅπως για πάρεις ἀπὸ σωρὸ σιτάρι ἢ κουκιά, καὶ τραβήξεις ἀπὸ πολλές φορές μπορεῖ καὶ νὰ κοποῦν καὶ νὰ πιάσεις ψαρια κομμένα στὴ μέση, ἐνῶ τὸ υπόλοιπο μισό νὰ λείπει. Γι ἀπιάσεις τὴν ουρὰ, τὸ κεφάλι μένει με τα ἄλλα, ἐνῶ ἀν σηκώσεις τὸ κεφάλι, μένει στὴ θάλασσα τὸ υπόλοιπο, ὅπως κολυμποῦν πυκνά καὶ ἀδιαχώριστα ὀνομάζονται **βόλος**- οἱ ἄνθρωποι τῆς θάλασσας λένε πως πολλές φορές ἐνας **βόλος** φτάνει για νὰ γεμίσει καὶ πενήντα βάρκες.

Οππιανός - Αλιευτικά 4.470.

Henry George Liddell. Robert Scott.

ἔστι δὲ τὶς νεπόδων δειλὸς καὶ ἄκικος ὄμιλος,
ἀβληχρῆς **ἀφύης** ἀδινὸν γένος, αἷ καλέονται 470
ἐγγραύλεις: ἀγαθὴ δὲ βόσις πάντεσσιν ἔασιν
ἰχθύσιν: αἰεὶ δὲ σφιν ἐνὶ ἐνὶ φρεσὶ φύζα δέδηε,
πάντα δ' ὑποτρομέουσι, σὺν ἀλλήλαις δὲ χυθεῖσαι
σωρηδὸν μίμνουσι καὶ ἀθρόαι ἐμπεφύασιν,
ἢ ὕτ' ἀναγκαῖοιο βίην δεσμοῖο φέρουσαι: 475
οὐδέ κε μητίσαιο διάκρισιν εὐρέος ἔσμοῦ
οὐδέ λύσιν: τοῖον γὰρ ἐν ἀλλήλησιν ἔχονται.
πολλάκι μὲν καὶ νῆες ἐν ἔρμασιν ἢ ὕτ' ἔκελσαν
κείναις, πολλάκι δὲ σφιν ἐνιπλήσσοισιν ἐρετμοῖς
κληῖδων ἐλατῆρες, ἐνέσχετο δ' ἰεμένη περ 480
κώπη, πετραίης ἄτε χοιράδος ἀντιτυχοῦσα:
καὶ πού τις βουπλήγα βαρύστομον ἰθὺς ἀείρας
ἐγγραύλεις ἐτίναξε καὶ οὐ διέκερσε σιδήρω
στῖφος ἄπαν, βαιὴν δ' ἀγέλης ἀπεδάσσατο μοῖραν:
καὶ τῆς μὲν κεφαλὴν πέλεκυς τάμε, τὴν δ' ἐκόλουσεν

οὐρῆς, τὴν δ' ἤμησε μέσην, τὴν δ' εἶλεν ἅπασαν.

32 Ἀφύα πῦρ: ἐπὶ τῶν τὸ τέλος ὄξυ λαμβανόντων
ἢ πυρομμία, παρόσον καὶ τὴν ἀφύαν τάχιστα ἔψισθαι
συμβαίνει μόνον ἰδοῦσαν τὸ πῦρ.

32. B. 156. 510. C. 265. Plut.
128. Diog. II, 41. Arsen. 88. Ma-
car. p. 305. Apud Scholl. Arist.
Eqq. 642. Bekker. Ann. p. 472,
26. Suidam Ἀφύα ἐς πῦρ. Vide
ad Zenob. IV, 25. Intpp. Hesych.
ἴδε πῦρ ἀφύη. Clearchus ἐν τοῖς
περὶ παρομιῶν Ath. VII, 295, C.
Διὰ τὸ μικροῦ διεῖσθαι πυρὸς ἐν
τοῖς τηγάνοις οἱ περὶ Ἀρχίστρατον
ἐπιβιάλλοντες κλεινοῦσιν ἐπὶ θερμὸν
τήγανον σίζουσαν ἀφαιρῖν· ἅμα δ'
ἤπται καὶ σίζει, καθάπερ ταῦλαιον
εὐθίς· διὸ λέγεται ἴδε πῦρ ἀφύη.
Vid. ad Zenob. I, 77. Coisl.
ἴδε πῦρ ἴδ' ἀφύη.

Ο Ανθιμος Παπαδόπουλος θεωρεῖ ὅτι τὸ τουρκικὸ hamsi προήλθε ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ χαμψί ^{137.505}

Παρομοιώσεις

Γαῦρος ὀνομάζονται οἱ οπαδοὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ (ΟΣΦΠ). Ἴσως τοὺς ἀποδίδεται αὐτὸς ὁ χαρακτηρισμὸς, ἐπειδὴ ὁ Πείραιας ἔχει γνωστὴ ψαραγορὰ καὶ ἰχθυόσκαλα, καὶ ὁ γαῦρος εἶναι ψάρι ποὺ κινεῖται σὲ σμάρια ὅπως καὶ ἡ εξαδέλφη τοῦ σμαρίς (μαρίδα) καὶ σαρδέλλα. Εἶναι σαφῶς υποτιμητικὸς χαρακτηρισμὸς καὶ σημαίνει "σμάρι ευτελῶν οπαδῶν ποὺ ἀκολουθοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο".

Γαυριάς ἢ Γαβριάς στα Γαλλικά (Gavroche): Χαρακτήρας στοῦ μυθιστορήματος "Οἱ Ἀθλιοί" (Les misérables) τοῦ Βίκτωρος Ουγκώ (Victor Hugo). Ἐνα χαμίνι τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ παίρνει μέρος στὴν ἐπανάσταση. Εἶναι γιὸς τῶν Θεναρδιέρων, οἱ ὁποῖοι τὸν ἐγκατέλειψαν νωρὶς. Ἐνας ἡρωϊκὸς πιτσιρίκος ποὺ παίζει με τοὺς βασιλικούς στρατιώτες πᾶν ὡς οδοφράγματα ἀψηφώντας τὶς ριπές τῶν ὀπλῶν τοὺς, δίνοντας θάρρος καὶ ἐμπνέοντας τοὺς ἐπαναστάτες. Σκοτώνεται ἀπὸ ὁμοβροντία. Λόγω τῆς ἀναγνωστικῆς ἐπιτυχίας τοῦ βιβλίου (1862) ὁ Γαβριάς χρησιμοποιοῦντο ἔντονα ἀπὸ τὴν Δημοσιογραφία τῆς ἐποχῆς γιὰ νὰ χαρακτηρίσει τοὺς ἀγιοτόπαιδας, τὰ ἀλητάκια τοῦ δρόμου. Ἀποτελεῖ ἴσως καὶ μὴ δευτέρη ἐκδοχὴ γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ τῶν Ὀλυμπιακῶν ὡς γαῦρων, ἀν καὶ φαίνεται πολὺ λόγια.

Ομόχη

Τὸ ὁμόχη ἀρχαῖο ῥῆμα γαυρόομαι σημαίνει υπερηφανεύομαι, ἐπαίρομαι, ὑψηλοφρονῶ, ἀλλὰ ἀκίμαι ἀλαζόνως καὶ ἀγέρως. Μπορεῖ νὰ ἐνεπνεύσε τὸ ὄνομα τοῦ Γαυριά ἀλλὰ δὲν εἶναι πιθανόν νὰ δόθηκε στὸ ψάρι ἔστω καὶ με εἰρωνικὴ διάθεση. Ὁ γαῦρος δὲν διαθέτει τίποτε ποὺ νὰ τὸν κάνει υπερήφανο.

Πρβλ. Σοφ.Σειρ. 43.1-3

ΓΑΥΡΙΑΜΑ ὕψους στερέωμα καθαριότητος, εἶδος οὐρανοῦ ἐν ὀράματι δόξης. 2 ἥλιος ἐν ὀπτασίᾳ διαγγέλων ἐν ἐξόδῳ, σκεῦος θαυμαστόν, ἔργον Ὑψίστου. 3 ἐν μεσημβρίᾳ αὐτοῦ ἀναξηραίνει χώραν, καὶ ἐναντίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται;